

Bouwhistorische verkenning

Kerkstraat 52/54

Katwijk a/d Rijn

Colofon

Copyright ©:

Teksten, vormgeving en illustraties:

Leiden, 2016

R. Boter (tenzij anders vermeld)

Op dit document berusten auteursrechten. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bouwhistorisch bureau MoNed te Leiden.

Bouwhistorische verkenning

Kerkstraat 52/54

Katwijk a/d Rijn

Datum: (onderzoek/rapportage)
juli/augustus 2016

Versie: v.1.0

Opdrachtgever:
De Heer J. Wienen
Willem de Zwijgerlaan 1
2224 ER Katwijk

Architect:
De heer R. Verbeek
Nieuwe Rijn 82
2312 JK Leiden

Bouwhistorisch onderzoek:
Bureau MoNed
Uitgevoerd door: R. Boter (bouwhistoricus)
Schelpenkade 13
2313 ZT Leiden

INHOUD

Inleiding	6
1. Samenvattingen	8
2. Algemene gegevens	9
3. Historische omschrijving	
3.1 Inleiding	12
3.2 Stedebouwkundige situering	12
3.3 Exterieur	12
3.4 Constructie	17
3.5 Interieur	19
4. Bouwgeschiedenis	
4.1 Stedebouwkundige ontstaansgeschiedenis	23
4.2 Bouwfaseringen	26
Waardestelling	
5. 5.1 Algemeen	30
5.2 Contextuele waardestelling	31
5.3 Interne waardestelling	35
6. Conclusie	38
7. Advies	38
Bronnen en Literatuurlijst	39

INLEIDING

In juni jl. is bureau MoNed benaderd door de heer J. Wienen, om bouwhistorisch onderzoek te verrichten naar het kantoorpand aan de Kerkstraat 52/54 in Katwijk a/d Rijn. Het onderzoek is ten dienste van de ontwerpprocedure om het pand weer geschikt te maken voor bewoning. Zowel het onderzoek als de voorliggende rapportage zijn gedaan overeenkomstig de richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009, en staan los van ieder belang, anders dan die van de cultuurhistorie.

Het onderzoek is ter plaatse uitgevoerd op 14 juli 2016 door ondergetekende, aangevuld met archiefonderzoek bij onder andere het gemeentelijk archief, het kadaster en het Nationaal archief te Den Haag.

Leiden, 18 augustus 2016

R. Boter

bouwhistoricus,
erkend door Bond van Nederlandse Bouwhistorici

52

1. SAMENVATTING

Bouw- en gebruiksgeschiedenis

De exacte bouwdatum van beide panden is niet bekend. Hoogst waarschijnlijk is het perceel waar nummer 52 deel van uitmaakt eerder bebouwd geweest met onder meer een Bank van Lening. Maar de bouwperiode van 54 moet niet lang daarna zijn geweest, in elk geval in het midden van de 18e eeuw. Het pand lijkt grotendeels, met uitzondering van de meeste binnenwanden, nog redelijk in tact. Dit is anders bij nummer 52 dat in de loop van de jaren steeds is gewijzigd of opnieuw opgebouwd.

Waardering

Elementen met een hoge monumentale waarde zijn onder meer:

- De oorspronkelijke buitengevels;
- Het merendeel van de constructies;
- Enkele binnenwanden;

Elementen met een positieve monumentale waarde zijn onder meer:

- Een deel van de voorgevel van nummer 52
- De achtergevel van nummer 52 op de verdieping en
- De scheidingswand tussen 52 en 54.

Elementen met een indifferente monumentale waarde zijn:

- De aanbouw aan de achterzijde en serre
- Het merendeel van de binnenwanden
- Vrijwel alle vloer-, wand- en plafondafwerkingen

Samenvatting advies

Door de vele afwerkingen zijn niet alle bouwsporen en materialen zichtbaar. Bij een eventuele ontmanteling kan hier alsnog naar gekeken worden en waarderingen eventueel naar beneden worden bijgesteld.

2. ALGEMENE GEGEVENS

provincie	Zuid Holland
gemeente	Katwijk
plaats	Katwijk a/d Rijn
kadastraal sectie en nr	D 1853/1298/3261
adres	Kerkstraat
huisnummer	52 + 54
postcode	2223 AK
monumentenstatus:	Gemeentelijk monu-
ment	
Projectnummer:	KR 15/16

Redengevende omschrijving/Motivatie: (exact copy)

8 traveeën breed dubbel woonhuis. Gedeeltelijk onder zadeldak met gesmoorde oud-Hollandse pannen. Rechts entreepartij in licht risalerend metselwerk. Kozijnindeling op enkele plaatsen verstoord. Entreepartij met pilasterstelling en kroonlijstjes. Schuifvensters met Empire ramen (boven 4-ruits, beneden 6-ruits). Smerig kleurgebruik dat sterk afbreuk doet aan belevingswaarde van het pand.

Onder:
foto van de Kerkstraat in de 19e
Eeuw.
Bron: ELO

Voor een eensluidend uittreksel, Apeldoorn, 6 juli 2016
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

KATWIJK
D
1298

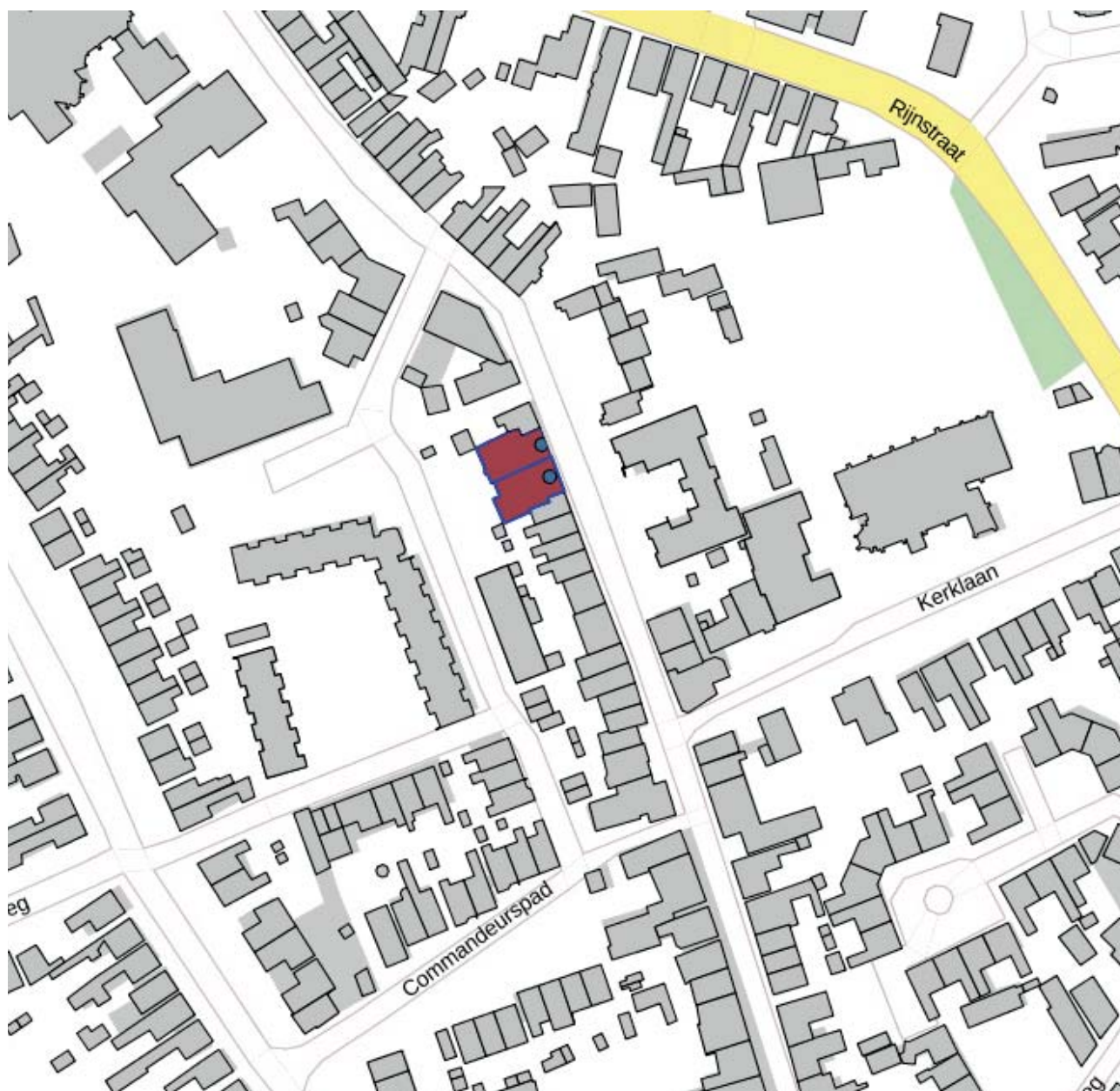
Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele
eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)

Identificatie object: 0537100000003487 /
0537100000000419
Status: panden in gebruik
Bouwjaar: 1900 / 1939
Gebruiksdoel: kantoorfunctie / woon-
functie
Oppervlakte: 331 + 68 m²

pagina 10:
huidige situatie kadastrale kaart.
Bron: Kadaster

onder:
huidige situatie.
Bron bagviewer, kadaster

3. HISTORISCHE OMSCHRIJVING

3.1 Inleiding

De hoofdonderdelen van het gebouw worden van links naar rechts en van beneden naar boven omschreven, tenzij anders aangegeven. Toevoegingen 'voor', 'links', 'achter' en 'rechts', van deze hoofdonderdelen zijn gerelateerd aan de voorgevel van het hoofdgebouw. Per kleiner onderdeel (beschrijving van wand in vertrek, enkele gevel enz.) worden de toevoegingen beschreven, gerekend vanuit de positie staande voor en kijkend naar het onderdeel.

Kerkstraat huidige situatie

Kerkstraat vanaf de andere zijde

dakovergang vanuit nummer 52 naar Kerkstraat gezien.

achterzijde serre en aanbouw (52)

3.2 Stedebouwkundige situering

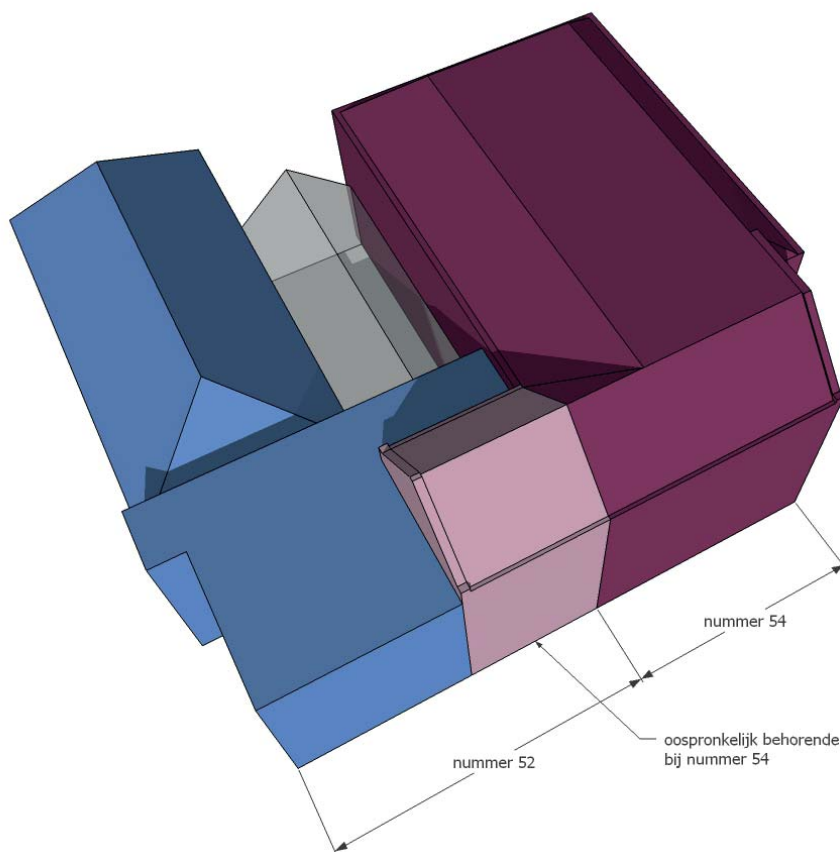
Het pand ligt in het centrum van Katwijk aan de Rijn, aan de zuidwestzijde van de Kerkstraat. Het object bestaat uit twee panden die zijn verheeld. De gevels staan in een rooilijn met de belendingen, waarmee het een straatwand vormt. Het is opgebouwd uit twee panden waarvan het linker pand het huisnummer 52 en het rechter pand 54 heeft.

3.3 Exterieur

Bouwmassa

Zoals hierboven omschreven is het geheel opgebouwd uit twee panden. De bouwmassa heeft een U-vormige plattegrond van circa 19 bij 19 m, grotendeels voorzien van twee bouwlagen (begane grond en verdieping) met in de tussenstrook een glazen serre. Linksachter is sprake van één bouwlaag. Aan de andere zijde in woning 54 is een kleine kelder gesitueerd die circa 1,2 m onder het maaiveld ligt.

Het linkerdeel is aan de voorzijde voorzien van een plat dak met daarachter een schilddak. Het midden- en rechterdeel is aan de voorzijde, over een diepte van circa 4,5 m, voorzien van een tentdak met daarachter gekoppeld een afgeknot schilddak.

huidige bouwmassa.
Blauw is huisnummer 52, Paars is
huisnummer 54 en roze behoorde
oorspronkelijk tot 54 en is later bij
52 gevoegd. Grijs is de serre tus-
sen de woningen.

Voorgevel

De voorgevel staat direct in de rooilijn aan het trottoir en is opgebouwd uit witgeschilderd metselwerk in kruisverband. Aan de onderzijde is deze tot een hoogte van circa 40 cm zwart.

De gevel is opgebouwd in twee bouwfases waar bij de eerste 5 m gebruik gemaakt is van een strakkere handvormsteen (17 x 9 x 4 | 10L + V= 48 cm). Bij de neggen en hoekoplossingen is gebruik gemaakt van drieklezoren. Dit in tegenstelling tot het rechterdeel waar bij de neggen eveneens drieklezoren zijn toegepast maar als hoekoplossing een klezor in de koppenlaag. De handvormsteen is grilliger (17/18 x 8,5/9 x 4 | 10L + V= 46 cm)

De totale gevel is opgebouwd uit 8 traveeën, waarbij de zesde risaleert ten opzichte van de rest. In de derde en zesde travee bevindt een entree deur. In de overige zijn houten kozijnen aangebracht met 6-ruits schuifvensters 2 (1 + 2).

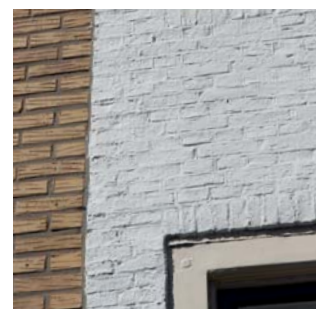
De entreedeeuren zijn voorzien van bovenlichten met om het kozijn heen een brede houten lijst en een geprofileerde bovenlijst. Het verschil in de ornamentiek wijst op verschillende

oplossing van dagkanten met
drieklezoren. (nummer 54)

eindoplossingen met klezoren in
de koppenlaag (nummer 54)

eindoplossingen met drieklezoren
in strekkenlaag. (nummer 52)

bouwnaad rechts boven entree 52
te zien aan verschil in metselwerk.

profileringen entree 54

sokkel entree 54 van geprofileerd
hardsteen

profileringen entree 52 vermoede-
lijk eind 19e eeuws

geschilderde neuten op de plaats
van entree 52

perioden van uitvoer. De linker kozijnen hebben vlakke lijsten met een geprofileerde lat. Het kozijn zelf is voorzien van een kleine duivenjager. Links en rechts van de entree zijn geprofileerde, ronde ventilatieroosters aangebracht van gietijzer. Het lijstwerk van de oudere hoofdentree in de zesde travee is voorzien van geprofileerde pilasters op sokkels. Het profiel wordt doorgezet in de plint. De kozijnen zijn voorzien van een brede kraal met in de hoeken houten toognagels.

Alle kozijnen zijn voorzien van een halfsteensrollaag, zowel onderdorpel als latei. Tussen de zevende en achtste travee loopt de bovenrollaag door op de begane grond ten behoeve van een breder venster.

Op de verdieping is in de tweede travee een Frans balkon aangebracht voorzien van een smeedijzeren balkonhek en twee balkondeuren.

De overige traveeën hebben brede houten kozijnen met 4-ruits schuifvensters 2x (1 + 1). Vrijwel alle vensters (ook op de begane grond) zijn relatief nieuw gezien de strakheid en profileringen van het houtwerk.

De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten door middel van een gestuukte lijst en een eenvoudige, ongeprofileerde, uitkragende goot.

Onder: ongeprofileerde gootlijsten vermoedelijk eind 20e eeuw aangebracht.

Achtergevel

De achtergevels liggen aan een geasfalteerde plaats die direct vanaf de openbare weg te bereiken is. Op het terrein zijn enkele kleine begroeiingen.

Het linkerdeel betreft een bakstenen wand met hierop isolatie met granol. Dit stucwerk is hoofdzakelijk witgeschilderd met evenals de voorgevel een lage zwarte rand als plint.

Op circa 1/3e vanaf de linkerhoek is op de begane grond een eenvoudige moderne keukendeur aangebracht met daarnaast een klein kozijn voorzien van een venster met verticale roede en klepraam. Vlak naast de rechterhoek is een breder kozijn met tussenstijl en twee openslaande vensters voorzien van een horizontale roede.

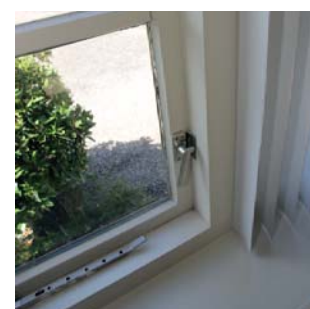
Tussen de twee kozijnen, op circa 2/3e van de linkerhoek zit een schoorsteen.

Op de verdieping is eerst een breed kozijn met twee tussenstijlen en drie vensters overeenkomstig hierboven omschreven. Daarnaast is aan weerszijden van de schoorsteen een kozijn met vast kalf met onder en boven een venster met roedeverdeling.

Boven: Achtergevels huidige situatie

achtergevel nummer 54 met nieuwe kozijnen en schoorsteen

Nieuwe kozijnen in de achtergevel 54

Houten serre met zadeldak

Alle kozijnen zijn voorzien van geglaazuurde strengperstegels als waterslag.

De gevel wordt afgesloten door een eenvoudige boeilijst voorzien van zinken kraal. De schoorsteen steekt circa 1 m boven de goot uit.

nieuwe kozijnen en metselwerk van de aanbouw van 52.

Tussen de beide achtergevels is een houten serre met zadeldak. Op de begane grond is een dubbele terrasdeur met aan weerszijden een klein venster. De serrewand ligt terug ten opzichte van beide gevels.

Het rechterdeel is opgebouwd uit metselwerk in halfsteensverband opgebouwd uit machinaal vervaardigde stenen. Ook hier zijn de stenen wit geschilderd. Het heeft drie kozijnen met elk openslaande vensters en een uitzetraam als bovenlicht. Ook hier is de gevel aan de bovenzijde afgesloten door een houten boeideel en zinken kraal.

plat dak en zadeldak van nummer 51

Daken

De daken zijn onder te verdelen in drie stukken. Het eerste is een schilddak, gesitueerd op de achterste helft van nummer 52 (linker woning). Het is voorzien van zwart gesmoorde VOH-pannen met bijbehorende vorsten op de kepers en nok. Aan de achterzijde is een dakkapel en op het rechter zijvlak zijn twee dakkapellen aangebracht op moderne wijze.

De langskap over 2/3e van de voorgevel is een zadeldak dat aan beide zijden wordt afgesloten door eensteens metselwerk. Hier tegenaan is een oorspronkelijk omlopend tentdak met Keulse goot, die in een latere fase is dichtgezet. De kapspanten zijn nog aanwezig op de zolder, evenals de Keulse goot. Beide daken zijn voorzien van grijs gesmoorde OH-pannen met bijbehorende vorsten voor nok en kepers. De rest van het dakvlak is plat en voorzien van bitumen.

OH-dakpannen nummer 54

dakkapel zijkant nummer 54

3.4 Constructie

Draagconstructie

Beide panden zijn in verschillende perioden gebouwd en later ook aangepast. Hierdoor lopen diverse constructies door elkaar heen van houten balklagen, stalen liggers en binten, houten standvinken en betonnen kanaalplaatvloeren.

Overwegend kan gezegd worden dat de buitenwanden van de U-vorm allemaal dragend zijn uitgevoerd, evenals enkele binnenwanden. Met name nummer 54 laat op enkele plaatsen een interessante constructie zien. Op de begane grond is een stukje vrij gemaakt waardoor er een enkelvoudige balklaag in het zicht komt. Mogelijk komt dit ook op andere plaatsen voor in dit deel van de woning. Tevens komen op de eerste verdiepingen afgetimmerde kolommen voor met de vorm van standvinken (kolom met korbeel). Opvallend hierbij is dat er niet direct een duidelijke structuur of regelmaat is te herkennen. Mogelijk hebben de latere afwerkingen deze bouwsporen uit het zicht genomen.

Ook het linkerhuis (52) geeft door systeemplafonds of andere afwerkingen niet prijs waaruit de constructies zijn opgebouwd, behalve het achterste deel. De vloer hier is van beton, vermoedelijk gaat het hier om een kanaalplaatvloer. De voorzijde is hoogstwaarschijnlijk een enkelvoudige balklaag.

Kapconstructie

De kapconstructies bestaan uit eenvoudige gordingdaken. Bij de kap langs de voorgevel is deze opgebouwd uit spantbenen (9 x 13 cm), een hanebalk en makelaar. Bij de kappen aan de achterzijde is de hanebalk opgeschoven naar boven of zijn ze samen met de makelaar helemaal verdwenen en alleen in de nok extra opgeklampt. Hierdoor wordt de vrije doorgang vergroot. Op de plaats van de dakkapellen zijn extra spanten aangebracht en de gordingen doorgezaagd.

Oude balklaag verdiepingsvloer woning 54

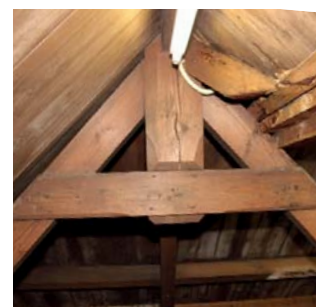
Stalen lateien ter plaatse van weggebroken muren.

betonnen kanaalplaatvloer in uitbreiding nummer 52

ingepakte standvinken op de verdieping van 54

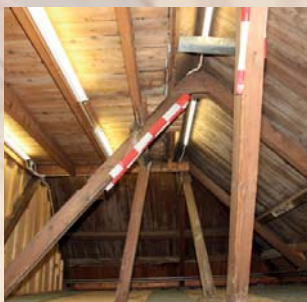
hanebalk en makelaar

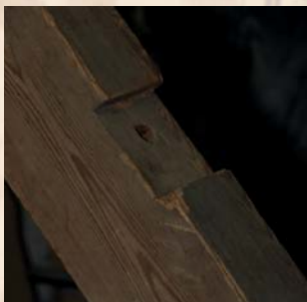
kapconstructie in het voorhuis van 52 en 54

rechter zijgevel nummer 54 met restanten van de aansluiting

oorspronkelijke kapconstructie aan de achterzijde nummer 54

vervallen verbinding kaspant en gording. (laatste is weg)

Keulse goot in de vloer van de zolder in woning 54.

3.5 Interieur

Kelder

De kelder is gesitueerd aan de noord-westzijde van de woning en is te bereiken via een kleine stenen trap. De kelder heeft een tongewelf waarbij zowel aan de lange zijde als aan de kopse zijde (direct onder de achtergevel) oorspronkelijk een venster zat. Vermoedelijk gaat het hier om een ruimte voor het koelhouden van producten en niet voor agrarische doeleinden. Deze hebben namelijk een overwegend recht plafond met opkamer om meer te kunnen bergen. Het metselwerk van de trap en het stukje dat ontdaan is van stucwerk komt qua maat overeen met de voorgevel en is vermoedelijk in dezelfde periode aangebracht.

Oude eiken dorpel onder entree van de kelder

traptrede van de kelder

Onder: Kelder gezien richting achtergevel; vermoedelijk als koelruimte gebouwd, onder of naast de keuken.

Interieur van begane grond en verdiepingen hebben alleen maar moderne afwerkingen.

Begane grond en verdiepingen

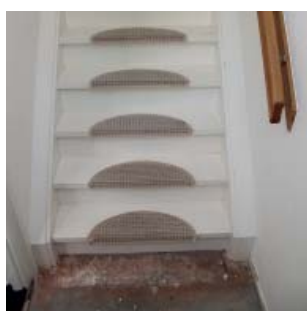
Beide panden zijn met elkaar verheeld en via diverse kamers zijn de ruimten met elkaar verbonden. Het pand heeft dienst gedaan als kantoor en vrijwel alle wanden zijn voorzien van voorzetwanden of stucwerk op een stenen ondergrond. De binnendeuren zijn allemaal opdekdeuren in hardhouten kozijnen. De plafonds zijn allemaal voorzien van systeemplafonds met daar achter gipsplaten. In de woonkamer van nr 54 is een stalen kolom (brandwerend bekleed) met daarboven een stalen ligger. Deze staat op de oorspronkelijke bouwmuur. Stukken uit het gipsplaat brengen een enkelvoudige balklaag in het zicht, voorzien van zware balken met op de randen een kleine kraal.

Achterin is de kelder gesitueerd met opkamer waar nu toiletten en keuken zijn gevestigd. De trap naar de opkamer gaat door naar de verdieping en is een moderne trap van hardhout.

Ook op de verdiepingen zijn alle ruimten met elkaar verbon-

archiefkasten

moderne trap

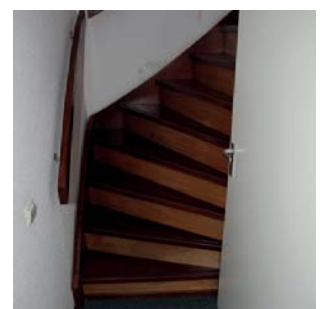

kantoorruimte in woning 54

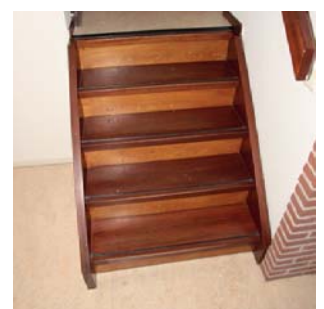
den met opdekdeuren of geen mogelijkheid tot afsluiting. Vrijwel alles is afgetimmerd of voorzien van systeemplafonds. Op een deel van de verdieping van huisnummer 54 zijn vermoedelijk houten standvinken afgetimmerd. Dit betekent dat het pand waarschijnlijk een verdieping van houtskeletbouw heeft gehad of nog steeds heeft. Dit is nu door de vele aftimmeringen niet zichtbaar.

Zolders:

Op de zolderverdieping van nummer 54 is een kamer aangebracht met houtskeletbouw wanden. Deze zijn relatief nieuw, gezien het materiaal gebruik. De Keulse goot heeft inmiddels plaats gemaakt voor een plat dak. Spanten en delen dakbeschot zijn nog bewaard gebleven. Ook de Keulse goot is nog aanwezig.

Merantitrap naar zolder

Merantitrap naar opkamer

Watwyck op see

De Rijn

Watwyck op rhyne

De Rijn

De Rijn

De Rijn

13 204

roeden

4. BOUWGESCHIEDENIS

4.1 Stedebouwkundige ontstaansgeschiedenis

Katwijk aan de Rijn is in de 11de of 12de eeuw ontstaan¹ langs de Rijn die toen nog uitmondde in de Noordzee. Het dorp ontwikkelde zich met een stedelijk karakter en had een eigen Waag en Bank van Lening. De Kerkstraat, waaraan de twee woningen liggen, is een van de doorgaande wegen geweest van Leiden via Katwijk aan de Rijn naar Katwijk aan Zee. De straat ligt op een strandwal en ligt wat hoger². Vermoedelijk na verlegging van de Oude Rijn naar het noorden, door het dichtslibben bij de monding, is er een nieuwe doorgaande route gekomen richting het noorden. In 1702 werd de Kerkstraat bestraat³ wat impliceert dat verkeer over deze weg nog volop aanwezig was.

1] bron: Stenvert, R, e.a.; Monumenten in Nederland. Zuid-Holland, p. 280/283

2 + 3] bron: Mevr. R. van Hiltten, Katwijk

Pagina 24:
Kaart met landerijen in Katwijk, uit een kaartboek van het Heilige Geest Weeshuis. (17e eeuw)
Bron ELO, PV1554_086

Onder:
Fragment van een kaart van Jacob Coenraeds uit 1571.
bron: NA. inv. 4.VTH

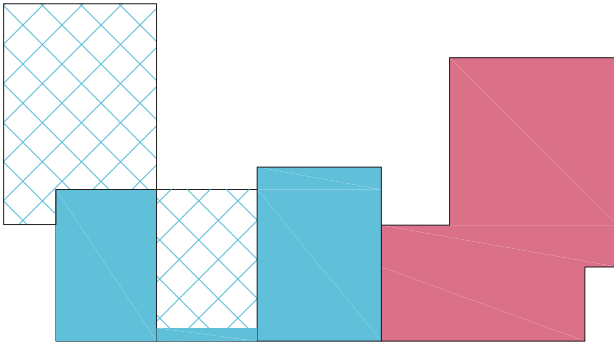

Tekening van P.C. la Farque uit 1778 van de Kerkstraat te Katwijk met Links de Bank van Leening.
bron: Rijksmuseum Amsterdam

4.2 Bouwfaseringen

Schematische bebouwingsoppleiding circa 1700-1830

1] bronnen: achtergrondinformatie, fietsroute Open Monumentendagen 2012 en Katwijkse Post 18-9-1986

2] bron: Katwijkse Post 18-9-1986

3] noot: In Leiden en omstreken komt het formaat voor tot ongeveer begin 18e eeuw en ook het pand Rijnstraat 42 uit 1740 laat een gelijk metselwerk zien

4] noot: dus het huidige nummer 54 met de helft van 52, zoals alleen nog de huidige dakconstructie laat zien

5] bron: J.P. van Brakel, *Dokteren in een dorp, De medische praktijk in de Katwijken 1600-1900*, Leids Jaarboekje, 1992, p 219

6] bron: J.P. van Brakel, *Dokteren in een dorp, De medische praktijk in de Katwijken 1600-1900*, Leids Jaarboekje, 1992, p 221

7] bron: Katwijkse Post 18-9-1986

Fase 0 1700 - 1785

In 1644 gaf Prins Frederik Hendrik toestemming aan Katwijk een Bank van Lening op te richten.¹ Onduidelijk is op welke plek dat was. Aan het begin van de 18e eeuw vestigde de bank zich op Kerkstraat 52 en kwam er in 1729 een azijnmakerij bij.² Op een afbeelding (p. 24 en 25) van P.C. la Farque uit 1778 wordt de Kerkstraat afgebeeld met

rechts een stenen woonhuis met daaraan vast een schutting met entree van de bank. In hoeverre de tekening de werkelijke situatie aangeeft is niet duidelijk. Indien we aannemen van wel gaat het vermoedelijk om een stukje grond ter hoogte van huisnummers 48 en 50, dat samen met de helft van 52 in 1830 een kadastraal perceel vormde (nummer 656). Een tweede reden is het ontbreken van woonhuis 54 dat gezien het metselwerk met klezoren en drie-klezoren vermoedelijk in de eerste helft van de 18e eeuw is gebouwd.³ Gezien de afbeelding en omschrijving uit de notarisstukken uit 1960 wordt aangenomen dat het oorspronkelijke woonhuis 52 rechts naast de schutting heeft gestaan. Het woonhuis 54 heeft hier naast gestaan met een L-vormig perceeloppervlakte⁴.

Vermoedelijk is het de in 1695 in Leiden geboren Gerard Le Maire die het pand bouwde in het midden van de 18e eeuw. Hij vestigde zich na zijn studie als chirurgijn in Katwijk aan de Rijn en trouwde met de dochter van de eigenaar van de Bank van Lening⁵. Gezien de overeenkomsten met de bakstenen in de kelder is het aannemelijk dat het hele pand in die periode opnieuw is opgebouwd.

Cornelis La Maitre nam de praktijk van Le Maire over in 1745 en verkocht het kort daarna aan chirurgijn Hendrik Dankaarts. Hij praktiseerde tot 1789 en overleed in 1799⁶.

De Bank van Lening bleef tot 1787 op Kerkstraat 52 en verhuisde daarna naar een nieuw pand op nummer 60/62⁷.

Fase 1: 1896-1830

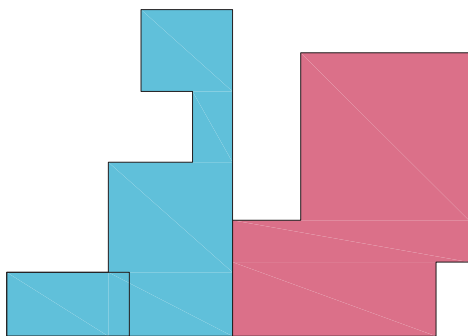
In maart 1796 kwam Arend Prins met zijn vrouw Jansje van Loon in Katwijk wonen. Ook hij was chirurgijn en ging wonen aan de Kerkstraat in het voormalige pand van de Bank van Lening. Hij nam tevens een chirurgijnswinkel over¹, hoogstwaarschijnlijk die in het naastgelegen pand van de zojuist gestopte Hendrik Dankaarts. Na de dood van Jansje van Loon trouwde Arend Prins met de dochter van Dankaarts en zien we in de OAT lijsten, behorende bij de kadastrale minuut, dat beide percelen op zijn naam staan. Of ook de panden (deels) verheeld zijn geweest is niet duidelijk.

1] Bron: J.P. van Brakel, *Dokteren in een dorp, De medische praktijk in de Katwijken 1600-1900*, Leids Jaarboekje, 1992, p225

Links: Uitsnede Kadastrale minuutkaart van Katwijk aan de Rijn uit omstreeks 1830.
Bron: Cultureel erfgoed

Fase 2 1830-1925

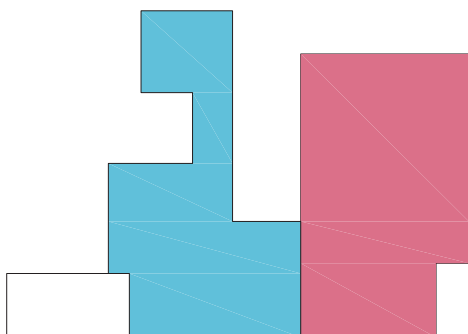
Schematische bebouwingsopplatte circa 1830-1925

1] Bron: Katwijkse Post 18-9-1986

Na de dood van Prins verkocht zijn dochter nummer 53 en kwam er tot 1853 een Instituut voor Jonge juffrouwen in het pand. Toen het internaat vertrok kwam woning 54 in handen van Gijsbertus Smit die behalve winkelier ook likeurstoker was. Na hem kocht de gemeente het pand in 1878 en vestigde zich hier opnieuw een arts, de heer van Rijn. Toen Van Rijn overleed kwam Govert Balthazar Werther hier wonen tot zijn dood

in 1942¹. Onduidelijk is of Prins' dochter ook nummer 52 verkocht maar mogelijk bleef zij hier wonen, waarna het als woonhuis uiteindelijk in handen kwam van de schipper Dirk Cornelis Zuyderduyn.

Fase 3 1925-1965

Schematische bebouwingsopplatte circa 1825-1985

2] bron: kadaster, Leiden, dagregister: 204/1168

3] Bron: tekeningenarchief gemeente Katwijk; tekening 1163/z d.d. 11 februari 1975

Op 4 maart 1925 kocht loodgieter Cornelis Jozua de Jong woonhuis 52 van de schipper, als zijnde woonhuis met schuren en achterhuis. Hij startte hier zijn eigen bedrijf genaamd fa. C.J. de Jong dat later werd uitgebreid tot fa. C.J. de Jong en Zn. Behalve de woning kwam naast het erf een werkplaats die nummer 50 werd.² Het woonhuis op nummer 54 bleef van de gemeente. Na de Tweede Wereldoorlog werd hier een christelijke school in gehuisvest.

Het bedrijf van de Jong werd overgenomen door bedrijfsleider Rieuwert Dirk Buitendijk die het bedrijf onder dezelfde naam voortzette. Toen Buitendijk op 15 november 1965 ook buurpand 54 in handen kreeg door kavelruil met de gemeente werden beide panden weer verbouwd. Uit de stukken komt niet duidelijk naar voren dat hij ook Kerkstraat 50 ruilde, maar aangezien in latere stukken hier niet meer over gesproken wordt, is het wel aannemelijk. Op nummer 52 kwam er een kleine winkel met eigen toegangsdeur. Een deel van 54 werd bij 52 getrokken als woonkamer³. Gezien het metselwerk van nummer 52 is vermoedelijk in deze periode ook de voorgevel van nummer 52 vernieuwd. Aangenomen mag worden dat het pand oorspronkelijk een schuin dak heeft gehad.

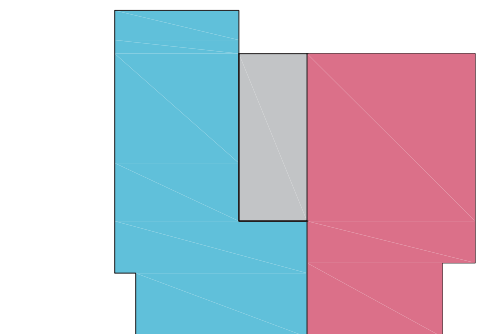
Fase 4 1965-1986

In 1975 besloot Buitendijk zijn pakhuis op nummer 54 als kantoor en winkelruimte in te richten en kwam er een winkelpui in de voorgevel waarvan de rollaag nog zichtbaar is. De verdieping heeft enkele kamers en twee trappen naar beide zolders. Drie jaar later, op 28 december 1978¹, verkocht Buitendijk nummer 52 aan Hendrik Burggraaf die hier ging wonen. De splitsing van woning 54 wordt dan ook kadastraal vastgelegd. Op 30 juni 1986 verkocht hij ook de winkel met achterliggend terrein dat uiteindelijk in handen kwam van de maatschap De Haas & de Vreugd. Opnieuw werd het pand verbouwd en in plaats van winkel kwamen er kantoorruimten. Wanden werden verwijderd en er kwam een nieuwe trap naar zolder. Op het dak kwamen twee dakkapellen en werden de Keulse goten vervangen door een stuk plat dak.

1] bron: Kadaster; dagregister 320/4008

Fase 5 1986-nu

Toen de maatschap in 1994 ook nummer 52 kocht van Hendrik Burggraaf werd het pand voor een derde keer verheeld en ingrijpend verbouwd. Onder leiding van architectenbureau ir. Joop Siera te Katwijk werd de gevel voorzien van nieuwe schuifvensters en verdween een van de drie entree deuren. Het achterhuis werd afgebroken en maakte plaats voor een grotere en diepere uitbouw. Tussen de beide panden kwam aan de achterzijde een opbouw en op de begane grond een glazen serre. Ook het interieur werd weer grotendeels aangepast waarbij wanden verdwenen of werden doorgebroken.

Schematische bebouwingsoppevlakte circa 1986-nu

5. WAARDESTELLING

5.1 Algemeen

De opgestelde waardestelling vond plaats aan de hand van de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009. Zij berust uitsluitend op cultuurhistorische waarden en staat los van de bouwtechnische toestand, gebruikersbelangen, eventuele ontwerpoverwegingen, financiële aspecten of gemeentelijke belangen.

Een cultuurhistorische waardestelling is echter geen dictaat. Naarmate waarden hoger zijn, zal men wel met meer kracht van argument, mede vanuit andere overwegingen, moeten verdedigen waarom men ze wil aantasten.

In verband met afwerkingen konden niet alle onderdelen van het gebouw tot in detail worden onderzocht. Hierdoor heeft de waardestelling op sommige punten een voorlopig karakter.

Hoge monumentale waarde wordt toegekend aan elementen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

Positieve monumentale waarde wordt toegekend aan elementen die van belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

Indifferente monumentale waarde wordt toegekend aan elementen die van relatief weinig belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

De waardering vindt plaats aan de hand van vijf aspecten:

- algemene historische waarden;
- stedebouwkundige of ensemblewaarden;
- architectuurhistorische waarden;
- bouwhistorische waarden;
- gebruikshistorische waarden.

Elk van deze deelwaarden wordt getoetst aan de hand van de criteria gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid.

Als eerste volgt hierna een contextuele waardestelling waarbij het object is beschouwd vanuit de lokale situatie. Aansluitend volgt een interne waardestelling met een beschouwing op het

niveau van de afzonderlijke ruimten. Daar waar nodig vindt verdieping plaats tot op detailniveau.

De waardestelling dient als uitgangspunt voor de waardestellingsrepresentatietekeningen. Daarin wordt aan de hand van kleuren een overzicht gegeven van de aanwezige monumentale waarden. Onderdelen met een hoge monumentale waarde zijn in blauw aangegeven, elementen met een positieve waarde in groen. Indifferent gewaardeerde elementen zijn aangegeven in geel. Met symbolen zijn interieurelementen en relaties tussen ruimten aangegeven. Een al dan niet gestippeld kruis wordt gebruikt voor het aanduiden van de waarden van de plafonds of balklagen in een ruimte (met gebruik van dezelfde kleuren). Met nadruk wordt erop gewezen dat de tekeningen niet los van de tekst van dit hoofdstuk kunnen worden gelezen of geïnterpreteerd.

5.2 Contextuele waardestelling

Algemene cultuurhistorische waarden

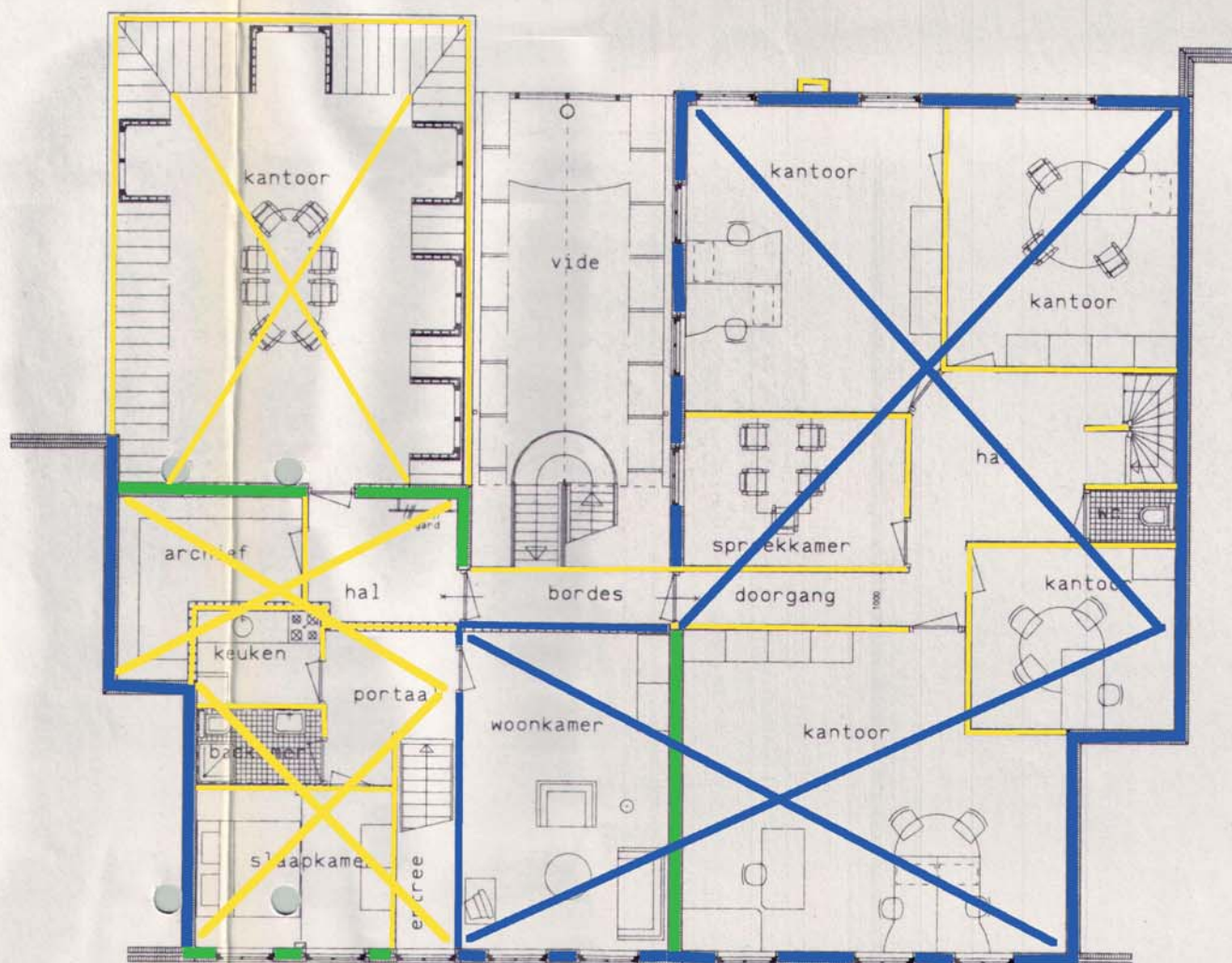
Beide panden dateren qua oorsprong mogelijk uit de eind 17e à 18e eeuw en hebben een rijke geschiedenis die ook voor de geschiedenis van Katwijk aan de Rijn een belangrijke historische waarde heeft. Beide panden hebben, ondanks dat nummer 52 inmiddels anders is qua structuur, een hoge monumentale waarde als het om de algemene cultuurhistorie gaat.

Stedebouwkundige of ensemblewaarden

De bebouwing staat binnen de oude kern van Katwijk. Ze maakt een belangrijk onderdeel uit van de zuid-westelijke gevelwand van de Kerkstraat, een straat die van oudsher een belangrijke route was naar Katwijk aan Zee. Beide panden bezitten dan ook een hoge stedebouwkundige waarde.

	Hoge monumentale waarde		plafond- en vloerafwerkingen
	Positieve monumentale waarde		elementen/afwerkingen
	Indifferente monumentale waarde		(Vloer) constructies

VERDIEPING

werk 320	opdr. geveer: DE HAAS & DE VREUGD ACCOUNTANCY KERKSTRAAT KATWIJK werk: UITBREIDING EN AANPASSING KANTOOR	datum: 23/02/1994 gew. / /
SCHETSPLAN PLATTEGRONDEN GEWIJZIGD		schaal: 1:100 get: a.n.
 architectenburo ir. JOOP SIERA bna bv. katwijk Rijnstraat 69 2223 EJ Katwijk ZH tel 01718-30933 fax 01718-35253		blad: S-02

waarderingsplattegronden op basis van de laatst vergunde situatie

Architectuurhistorische waarden

De architectuur van nummer 54 is kenmerkend voor de eerste helft van de 18e eeuw. De gevel is symmetrisch met een voorname entree in het midden. Ondanks de vele verbouwingen en verkavelingen is dit grotendeels gaaf gebleven. Het pand kent echter weinig ornamentiek zoals we dit eerder zien bij de stedelijke varianten. Ook het interieur is eenvoudiger van opzet en a-symmetrisch. Voor een dorp in de 18e eeuw was dit zeker een statig woonhuis. Met name door de gaafheid van de voorgevel heeft nummer 54 een hoge monumentale waarde als het om de architectuur gaat.

Nummer 52 is enigszins aangepast en door de loop der eeuwen veranderd. De gevel is opnieuw opgetrokken, mogelijk overeenkomstig de oudere situatie. Het ontbreken van de juiste profileringen maar ook het dak geeft dit deel van het pand hooguit een positieve architectuurhistorische waarde

Bouwhistorische waarden

Beide panden zijn decennia lang regelmatig verbouwd. De historische gelaagdheid van bouwkundige elementen is dan ook groot. Enkele elementen zijn weggewerkt achter verlaagde plafonds, zoals balklagen en standvinken. Veel bouwhistorische materialen zijn echter ook verdwenen. Nummer 52 heeft daarom een positieve bouwhistorische waarde terwijl nummer 54 meer historische materialen bezit en daarom een hoge bouwhistorische waarde.

Gebruikshistorische waarden

Beide panden hebben diverse gebruikers gehad die van belang zijn geweest voor Katwijk. Zo heeft hier lange tijd de Bank van Lening gezeten en hebben verschillende artsen op nummer 54 gewoond en gepraktiseerd. Beide panden hebben dan ook een hoge gebruikshistorische waarde.

5.3 Interne waardestelling

Exterieur

Bouwmassa en gevels

De bouwmassa van nummer 54 is vrijwel geheel intact, zowel de gevels als de kap. Onduidelijk is de achtergevel door aanbrengen van isolatie. Aangenomen wordt dat de achtergevel uit dezelfde bouwperiode komt als de zij- en voorgevel. De bouwmassa en gevels hebben dan ook een hoge monumentale waarde. De schoorsteen aan de achtergevel is later aangebracht en heeft een indifferente monumentale waarde. Ook de scheidingswand met nummer 52 behoort tot de oorspronkelijke bouwmassa en heeft een hoge monumentale waarde.

De bouwmassa van nummer 52 is door de eeuwen heen sterk veranderd. Ongetwijfeld zal het oorspronkelijke pand ook een kap hebben gehad. De linker- en rechter zijgevel geven nog duidelijk de contour weer met de belendingen en hebben een hoge monumentale waarde. De voorgevel en oorspronkelijke rechter zijgevel die doorloopt tot aan de nieuwe achtergevel geven nog wel de grenzen aan van de oorspronkelijke bouwmassa maar zijn dermate aangetast of vernieuwd dat ze daarom positief en indifferent zijn gewaardeerd.

De oorspronkelijke achtergevel en het achterhuis zijn inmiddels verdwenen. De achtergevel op de verdieping komt nog wel overeen met de eerdere bebouwingsgrenzen waardoor deze positief is gewaardeerd. De uitbouw aan de achterzijde met kap is nieuw, net als de serre, en zijn indifferent van waarde.

Interieur

Constructies

De constructies zoals de vloeren in woning 52 zijn voor een groot deel uit het zicht. Met name in het voorhuis bestaat de mogelijkheid dat er oude balken zitten. Dit zou bij eventuele verwijdering van systeemplafonds inzichtelijk gemaakt kunnen worden en in waarde wijzigen. Zover het onbekend is blijft is het gewaardeerd als hoog monumentaal. Bij de overige ver-

diepingsvloeren/plat dak is er geen verwachting van oude constructies en zijn deze indifferent gewaardeerd.

De constructies in woonhuis 54 verraden hier en daar dat er oude balklagen te verwachten zijn. Met name de standvinken op de eerste verdieping geven aan dat aanvullend onderzoek naar de constructies noodzakelijk is, evenals een kijkgat in het plafond van de begane grond. Daarnaast zijn de kapconstructies nog grotendeels intact. Hierdoor zijn alle verdiepingsvloeren hooggewaardeerd.

Kelder

De kelder met tongewelf stamt, gezien de baksteenformaten van de trap en kelderwanden, uit de oorspronkelijke bouwperiode, evenals de voorgevel. Deze is dan ook hoog monumentaal. Ook de plavuizen op de vloer zijn van hoge monumentale waarde.

Begane grond en verdieping

Het overgrote deel van de binnenwanden zijn in latere periode aangebracht als scheidingswanden tussen woon- of kantoorruimten. Deze hebben een indifferente monumentale waarde. Ook de afwerkingen en elementen zijn vrij recent zoals voorzetwanden, systeem- en gipsplaatplafonds, vloerbedekkingen, en trappen. De binnenwand op de begane grond naast de trap in woning 52 is als hoog monumentaal gewaardeerd aangezien deze de oorspronkelijke gang weergeeft van voor- naar achterhuis. De scheidingsmuur tussen woning 52 en 54 op de begane grond en eerste verdieping is positief gewaardeerd aangezien deze de situatie weergeeft van de scheiding tussen 52 en 54, zowel nu als in het verleden.

Zolder

De scheidingwanden op zolder zijn vrijwel allemaal later aangebracht, evenals de dakkapellen en de stukken plat dak tussen de beide nokken. Deze zijn allemaal van indifferente waarde. Wel oorspronkelijk zijn de kappanten en de nog aanwezige Keulse goten. Deze hebben een hoge monumentale waarde.

Postkaart van de Kerkstraat in
begin 20e eeuw.
Bron ELO.

6. CONCLUSIE

De exacte bouwjaren zijn niet bekend. Wel is duidelijk dat deze in de eerste helft van de 18e eeuw gevonden moeten worden, gezien het metselwerk in combinatie met de architectuur van de voorgevel van nummer 54. Nummer 52 is wellicht in oorsprong ouder maar ook anders qua opzet en later sterk verbouwd waardoor het minder cultuurhistorisch waardevol is. Ondanks de vele recente afwerkingen bezit het pand nog veel historische informatie en materialen. Ook is de kans groot dat er meer oorspronkelijk materiaal naar voren komt bij het verwijderen van de verschillende afwerkingen. Hier is bij de waardering rekening mee gehouden. Na ontmanteling kan deze eventueel nog naar beneden worden bijgesteld indien blijkt dat gaafheid of authenticiteit niet of nauwelijks meer aan de orde is.

7. ADVIES

Vrijwel alle afwerkingen, met uitzondering in de kelder, zijn niet monumentaal en kunnen, indien gewenst, worden verwijderd. Waar de oorspronkelijke bouwmaterialen niet konden worden waargenomen betreft de hoge waarderingen met name de contouren en grenzen van de bouwmassa's en erfscheidingen. Na ontmanteling van afwerkingen kan hier meer over worden gezegd en waarderingen eventueel worden afgezwakt.

BRONNEN/LITERATUURLIJST

Bij het onderzoek zijn verschillende bronnen (archieven, websites, etc) en literatuur geraadpleegd.

Bronnen:

- Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO);
- Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;
- Openbaar bouwregisters gemeenten;
- Vereniging Oud Leiden (Leidse Jaarboekjes);
- Krantenarchieven;
- Het Geheugen van Nederland;
- Het Nationaal archief (NA);
- www.wikipedia.nl;

Literatuur:

BOT, P (2009); Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur; Uitgeverij Veerhuis, Alphen a/d Maas EERENBEEMT, M. van den, en ENDE, H. van den, e.a. (2007); Dwars door de stad, Archeologische en bouwhistorische ontdekkingen in Leiden; Primavera pers, Leiden
STENVERT, R e.a. (2004); Monumenten in Nederland, Zuid-Holland; Waanders, Zwolle
STENVERT, R. (2012); Biografie van de baksteen (1850-2000); Wbooks, Zwolle
HASSELINGHUIS, E.J. & H. Janse (2005); Bouwkundige termen, Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie; Primavera Pers, Leiden.
VERMEULEN; R.A.J. (2013); Baksteenformaten door de jaren heen, Een andere kijk op grafkeramiek, Stichting Historie Grofkeramiek
VERMEULEN; R.A.J. (2013); De grofkeramische vloertegel in Nederland, Een andere kijk op grafkeramiek, Stichting Historie Grofkeramiek

bouwhistorie & bouwkunde

MoNed

Schelpenkade 13
2313 ZT Leiden
tel. 06 41884179
bureau@moned.nl
www.moned.nl

